

LBRIS

We know
books

Pompiliu ALEXANDRU

RĂNILE INDIVIDUAȚIEI
EDUCAȚIE ȘI PRĂBUȘIRE

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Mulțumindu-vă (în numele autorului!) pentru faptul că ați parcurs filele acestei întâlniri cu educația și cu problemele ei, trăiesc totodată cu speranța că experiențele amintite de autor au fost o invitație la reflecție pentru dumneavoastră, cititorii. Fie că sunteți elevi, studenți, cadre didactice, directori de școală, inspectori, părinți sau oameni care își desfășoară activitatea dincolo de spațiul educațional, sper că acest volum v-a adus aproape de *suferințele* educației actuale, dar cu siguranță v-a provocat în a încerca să găsiți soluții la problemele amintite...

Prof. univ. dr. Gabriel Gorghiu

Cuprins

Prefață.....	5
Nota autorului.....	9
Arta de a învăța	11
Baronul Münchhausen și Educația.....	15
Alergia la cărți	20
Ce înseamnă să ajungi la nivelul de...?	30
Coordonatele vieții	39
De la penal la penibil	44
Crime educaționale.....	48
Cum să ne mai batem joc de cărți?!.....	51
Decăderea gândirii.....	55
Delictul de opinie.....	58
Despre potolirea ritmului vieții	63
Când fiecare devine nimeni	69
Foamea de rău	72
Manualul școlar, o piatră de încercare pentru tineri	76
Optimismul, pesimismul, realismul și alte scale ale cutremurelor interioare	88
Î.E.N. – Problema „înaintea erei noastre”	93
Relativ și absolut în construcția umanului	99
Insuportabila lejeritate a minții	102

Inteligența cristalizată și inteligența pietrificată.....	108
Idiocrația și predarea-învățarea	113
Între Homo ludens și Homo festivus	116
În loc de „bună ziua”	120
Experimente pedagogice	126
Despre educația absurdului	131
Despre teleologie	145
Pandemia plictisului	148
Ultima redută: limba română	150
Ultimii mohicani.....	154
Postfață	158

Arta de a învăța

Știți că există discipline dedicate actului învățării. În general, acestea stau sub cupola psihologiei și pedagogiei. În cadrul acestor discipline se discută probleme legate de mecanismele învățării, strategiile, tipurile, eficiența, modele etc. Cu alte cuvinte, se tratează fenomenul învățării ca un obiect de studiu științific. Care ar fi scopul acestor cercetări și descoperiri? Logic, acela de a înțelege mai bine cum funcționează actul învățării pentru a putea să-l ameliorăm și a putea să-l „implementăm” cât mai bine în actul educativ. Iar studiile acestea nu sunt de dată recentă. Avem cel puțin 100 de ani de astfel de cercetări. Așadar, ar trebui să zbârnăie învățământul, învățarea la orice vârstă, educația. Cu toate acestea, ce vedem în practică? Mai nimic.

Există o ruptură enormă între teorie și practică. Este adevărat că nu este atât de ușor să treci de la idee la obiect, dar ne-am fi așteptat ca o minte genială să facă ceva în acest sens, cu privire la acest subiect. Desigur, există peste tot în lume formări sau tabere de antrenament dedicate tehnicilor învățării, dar numărul lor este extrem de mic și popularizarea este și mai defectuoasă. Domeniul acesta începe să fie acaparat de un fel de *trend*, de modă superficială, care tratează cursurile practice într-un fel ca pe niște „transformări personale”, dedicate unor corporatiști care au nevoie de „metode de relaxare”. Și lecturile din domeniul *practicii* sunt tot în tonalitatea aceasta – adică „nestresante”, scrise lapidar, plăcut, colorat, fără a solicita mintea obosită de tip corporatist.

Exact precum moda cărților de beletristică ce invadează piața – acel sector care „se vinde”!

Așadar, unde este experiența științifică de cel puțin 100 de ani, pusă la lucru în școli? Nicăieri. În loc de a preda un curs despre arta sau tehnicile învățării, avem metode sau tehnici de predare „prietenose”. Ca și cum, dacă predai elevului/studentului într-un *stil* anume, el nu mai are nevoie să depună *efortul* de a învăța. „A învăța” este echivalent cu „a munci”... și se știe că munca reprezintă pentru specia umană o activitate neplăcută. Suntem de acord, se spune, cu a învăța, dar trebuie să eliminăm truda, efortul, disconfortul, aspectele neplăcute ale acestei munci. Iar oamenii s-au concentrat puternic mai mult pe aceste caracteristici. Școala trebuie să fie un fel de circ, profesorii clovni care jonglează cu bile, iar elevii trebuie să nu se plictisească nicio secundă; numai așa ar „învăța de drag”. Oare acesta este un scenariu al normalității? Aceasta este marea descoperire, marele secret al învățării? Să faci din școală un spectacol?

Am descoperit cu groază cum copii foarte buni sunt condamnați la a face o confuzie cumplită. Atât de mult timp – începând cu școala generală – au exersat o absurditate de învățare, încât acum nu mai pot să iasă din acele deprinderi defectuoase. A învăța înseamnă pentru ei a învăța papagalicește și doar atât. Nici măcar nu este vorba despre a învăța „ca pe poezie” o anumită disciplină. Este vorba despre exerciții găunoase, în care performanța se măsoară în cantitatea de lucruri memorate. Cum pui o întrebare mai alături, cum clachează. Lecturile sunt zero. Și asta la clasele de uman. Când ai lecturi zero sau doar rezumate la programa școlară – din ce în ce mai subțire față de alte perioade – nu prea poți să te exprimi corespunzător. Ceri copilului să-ți argumenteze ceva, îți pune întrebări. Ceri să îți pună întrebări, rămâne mut. Ceri să îți definească, îți trânteste un cuvânt,

eventual un sinonim. Ceri să îți explice pe larg, îți face un rezumat. Și tot așa.

A învăța este dificil doar în măsura în care actul memorării în acest stil este un act greoi! Or, dificultatea învățării nu rezidă doar în piedicile puse memoriei. Este adevărat, totodată, că inteligență fără memorie nu se poate! Dar, cel mai mare dușman al memoriei este memoria însăși, prost practică. Dacă tot se învață la grămadă comentarii literare, eseuri, lecții întregi de geografie, istorie, biologie etc., de ce s-a renunțat atât de mult la a mai pune copiii să memoreze.... poezii? Astea nu! Încarcă prea mult! După ce înveți pe de rost pagini întregi de „proză” sub formă de comentarii, îți vine să vomizi în fața unei poezii?! Ce înseamnă asta? Ca să înveți pe de rost o poezie înseamnă să îți exersezi memoria într-un ritm al normalității. De fapt, singurul lucru ce trebuie memorat „cuvânt cu cuvânt” în lumea asta nu este decât poezia! În rest, a memora înseamnă a înțelege idee cu idee și relații dintre idei! Memoria se greșeză aici automat pe un exercițiu intelectual! Poezia solicită memoria și inteligența deopotrivă, sub antrenarea de tip *teatral* – adică ființa *trăiește* ca să poată înțelege respectiva poezie. Un text de biologie nu trebuie să fie *trăit*, e suficient să *înțelegi mecanismele și relațiile dintre idei*. Aici te joci cu ideile pentru a le memora, le legi între ele, faci du-te-vino printre ele, nu le prezinți ca mărgelele pe ață sau ca pe versuri! Poezia are logica ei dacă o expui în ordinea ei, a versurilor, a „melodiei” sale. Armonia este importantă aici. După ce înveți să memorezi folosind poezia, apoi treci la a memora idei și lanțuri de idei. Sunt două exerciții diferite! Dacă aplici o rețetă la una, nu înseamnă că rețeta este unică și utilă și la cea de-a doua! În fine, mecanismele acestea sunt mai subtile și este mult mai mult de discutat pe aceste chestiuni. Aici am încercat să prezint un mic cadru.

Ce este de făcut? Simplu. Se introduc cursuri de artă/tehnică a învățării. Și aici, mare atenție! Dacă aceste cursuri vor fi susținute de profesori care abia pricep ei înșiși cum stă treaba asta, mai bine lasă lucrurile cum sunt, căci fac mai mult rău decât este și așa. Probabil doar o elită a profesorilor sau unii care sunt preocupați efectiv de acest fenomen și, mai ales, *au experimentat pe ei înșiși tot felul de tehnici de învățare* sunt ați să „predea” așa ceva. Și este vorba despre un curs practic, nicidecum teoretic! De aceea prefer acest termen, „artă” a învățării! O artă se fură, se „predă” doar într-o relație de tip maestru-discipol, nu la grămadă și cu toptanul! Cum poți oare „învăța” pe altul altfel decât arătându-i cum înveți tu? A preda înseamnă a arăta ceea ce este posibil, iar a învăța înseamnă a face posibilul realizabil pentru sine!

Baronul Münchhausen și Educația

Desigur, cunoașteți pe vestitul baron Münchhausen, cel mai mincinos om din lume! Minciuna atrage după sine și alte „calități” umane. De obicei, când o iei pe o pantă a imoralității, o ții tot așa până când ți se pare normală și pertinentă varianta aleasă. Omul imoral este sigur pe sine, spre deosebire de omul moral, care are mereu îndoieli. Chiar când face un act imoral, acest om moral are muștrări de conștiință sau știe că a călcat strâmb. Imoralul pietrificat în imoralitate nu tresare la nicio acțiune, nu se judecă pe sine decât la superlativ! Este iritat imediat de orice „morală”. Pe el nu îl pui la punct! Nu îi pui nicio oglindă în față, că explodează imediat și îți sare la gât. Prin orice mijloace trebuie să te faci mic, mult mai mic decât el, ca să îți arate cât de înalt spiritual și moral este el. Dacă este afundat în cel mai mare nămol existențial, găsește soluția în sine, exact ca baronul din poveste, trăgându-se pe sine de păr pentru a ieși de acolo. Crede cu putere că este posibilă această ieșire! Oricât încerci să îi explici că așa ceva este contrar legilor firii, el îți arată pur și simplu, trăgându-se de păr și ieșind la suprafață curat și luminat!

Vă spuneam acum ceva timp că am de-a face cu o pandemie care roade educația mai mult decât orice alt virus sau boală. Nici nu am apucat să descriu așa cum aș dori situația – căci realitatea bate de departe imaginația sau opinia celor care nu au de-a face cu lumea universitară sau liceală – și a apărut un articol cu privire la copierea „cu tactică și abilitate tehnică” a unor studenți de la

Facultatea de Drept de la Universitatea din București, aceștia fiind propuși chiar exmatriculării. Am văzut și „reacții” din partea unor studenți care sar în a „calma” lucrurile, în a vedea și alte probleme... Ipocrizia este fără margini. În plus, un mare „vlogăr”, tânăr și frumos al zilelor noastre, care dă lecții la televizor despre cum ar trebui să fie orele la școală, cum ar trebui să se comporte profesorii, ce materii să predea, este prins cu manea în gură la un bairam cu staruri „culturale”. Între două manele probabil că are revelații cu privire la soluțiile salvării educației din mocirla în care stă cu baronul Münchhausen.

Este, așadar, furtul intelectual o problemă gravă a sistemului? Eliminarea acestuia ar schimba într-un mod vizibil fața educației? Înclin să cred că da. Știm că există extrem de multe probleme ale acestui sistem. Ca ministru al educației nici nu știi cu ce să începi. Poate de aceea sunt atât de neputincioși de peste 30 de ani. Toți vor să facă o reformă „de la A la Z”, și nu le iese decât „să tundă iarba” și să își facă vreo casă, după care cu toții rămân cu „conștiința împăcată”, apoi predau mandatul altui revoluționar care se pune pe tuns iarba. Eu cred că a aborda frontal această problemă, chiar dacă în opinia unora nu ar constitui „miezul” problemelor, ar produce un efect vizibil. Funeriu s-a atins de acest aspect, introducând camerele de filmat în sălile de examen. Reacția vremurilor acelora era explozivă! Toți profesorii corecți simțeau că este un lucru bun, copiii și părinții și restul profesorilor căutau tot felul de ieșiri spectaculoase, în stilul Münchhausen. Vă mai aduceți aminte de argumentele de genul: „Acum s-au găsit să facă asta? Când copilul meu dă bacul? Li se calcă intimitatea, dreptul la imagine etc.!” Se escamota fraudă. În acele momente s-a pus o oglindă în fața națiunii. Iar națiunea s-a îngrozit de ceea ce a văzut. Noroc că de atunci până acum societatea „s-a adaptat” și la prezența camerelor. Nimeni nu vorbește despre metodele de

evaluare. Notele date pe degeaba, și mari, pentru că „nu poți să distrugi viitorul vreunui copil”, în condițiile în care nu mai există concurs de admitere la universitate, și contează notele luate fie la bacalaureat, fie în timpul studiilor. Profesorii mai au să dea note cu pistolul la tâmplă. Așadar, chiar dacă notele exagerat de mari nu ar constitui o problemă extrem de gravă în acest moment, chiar dacă mint continuu copiii și părinții, căci respectivii nu sunt de nivelul arătat de aceste note exagerate, furtul este și rămâne o problemă gravă. Numai acest aspect dacă s-ar rezolva, asta ar produce o schimbare cu adevărat vizibilă de relief educativ care merge dincolo de un simplu „tuns al ierbii”. Bineînțeles, această copiere/plagiare este de eliminat de peste tot. Se poate începe, negreșit, cu profesorii. Dar vedeți cât de greu se mișcă lucrurile aici. Mari plagiatori sunt directori de școli, coordonatori de doctorate, mari profesori universitari, având și funcții extrem de bine plătite... Cum stingi acest foc? În condițiile în care 98% dintre studenți și/sau elevi copiază agresiv, iar dacă sancționezi așa ceva ești imediat considerat grandoman, moralist al națiunii, exagerat sau mai știu eu cum, ce poți face? Numele lor este Legiune! Cum lupți cu așa ceva? În fiecare zi există un profesor onest undeva care își depune o demisie căci cu „această școală nu poate lucra”. Alții, temerari sau nebuni, fac eforturi considerate nesăbuite pentru a menține o linie. Se îndoie în fața vântului, fac compromisuri care îi fac să nu doarmă noaptea, dar merg mai departe, trăgând mai tare aer în piept, numărând zilele sau anii până la pensie, rugându-se pentru liniște! Între timp acceptă scuipatul părinților hipersensibili, cei care știu cel mai bine cum să le educe copilul – profesorul fiind pentru aceștia un fel de *baby-sitter* – sau ironiile, poreclele și indolența copiilor sau tinerilor încurcați atât de tare de ideea asta de școală, creată parcă să le încurce viețile, și din care nu învață nimic, căci este în bloc catalogată a fi anchilozată și fără

relație cu „realitățile economice”. Parcă îl văd pe tânărul acesta frumos și deștept, mare vedetă a netului, cel cu manelele, care între două petreceri se prezintă la vreun post de televiziune sau are câteva mii de „*folowărși*”, explicând doct ce trebuie făcut ca educația să se schimbe. Îl și văd cum devine brusc iritat dacă ar primi brusc o nota 1 pentru că a luat cu *copy-paste* „doar” câteva fraze într-un referat pe care îl are la școală. Îl și văd țipând la profesor: „Dar ce anume nu a fost bine în lucrarea mea? Cum ați evaluat-o?” După ce i se spune că a copiat, chiar dacă i se arată de unde a luat, continuă: „Cred că vă înșelați, nu am copiat. M-am inspirat doar de acolo. Și apoi, sunt doar două-trei fraze luate, restul „este al meu”. Am auzit că procentul este de 60% pentru copiere! Nu apreciați efortul!” Sau, dacă un coleg de-al său îi spune că ar fi bine ca examenul următor să fie dat astfel încât să împiedice copierea masivă, el, împreună cu cei mai mulți colegi vor sări să-l bumbăcească pe colegul „care se crede dăștept”, spunându-i: „dacă te muștră pe tine conștiința, atunci fii tu, băh, corect!” „Ia uite cine se găsește să ne spună de asta... Mucea ăsta! Adică ăsta care se scarpină în nas la ore, care mănâncă în fața profesorului.... Du-te, bă, d-aici!” Colegul sătul de ipocrizie strigă: „Bă, îmi e silă de atâta meschinărie!” „Ce face, mă? Îți este „silă”? I-auzi... „îi este silă”, adică vorbește urât, se crede mare și tare, dar nivelul lui este de jos, o bagă p-asta urâtă cu „sila”!” Același tratament există și rândul profesorilor. Vine din când în când unul căruia i s-a făcut și lui silă de atâta ipocrizie, sătul să se mai prefacă a corecta textele plagiate, spunând că de acum încolo, pentru a elimina sau diminua acest fenomen, va proceda așa și pe dincolo. Ce fac „pacienții” în această situație? Simplu, în față nu îi spun nimic, nu au niciodată întrebări nici măcar legate de conținutul disciplinei; tac chitic, iar după aceea se dezlănțuie, urlând, pe la spate: „Prostul ăla vrea să ne pice!” „Ai văzut ce moacă are? Se

crede mare și tare, un grandoman care ne vorbește din cur! Se crede Banciu, critică și ne vorbește de sus...” Așa că... cine să stingă acest foc? Ce fel de mască ne protejează de acest virus cumplit?

Ps: Toate dialogurile „imaginare” din acest text sunt parafrazări sau citate din personaje reale.

Alergia la cărți

Pentru că tot am avut un dialog aprins cu un prieten bun – cu care îmi place să mă contrez – am să vă vorbesc despre minunata lume a alergicilor. Eu sunt un alergic profesionist. Și fără leac. La acarieni, la tutun, la puful/fulgii de găină, la grâul din siloz, la „părul” de pisică... Deci, știu ce înseamnă să stai în lumea alergiilor. Am cunoscut de puțină vreme și pe cei alergici la cărți. Nu mă refer la praful din cărți, ci la conținutul cărților, la texte. Am investigat problema și am întrebat pe acești alergici – în cea mai mare parte a lor fiind studenți de diferite vârste, căci la acest eșantion am acces – cum se manifestă la ei alergia. Iată câteva descrieri ale crizelor alergice (parafrazez în cea mai mare parte):

Nu am citit nicio carte în ultimii ani deoarece *nu am timp*. De ce nu aveți timp? Și aici se deschide paleta în: lucrez, mă „chinuiesc” și așa cu facultatea asta, am copii, mă atrag alte lucruri... Dar nu aveți măcar obligația ca student să citiți cel puțin o carte pentru fiecare curs? Răspunsurile se concentrează în jurul ideii următoare: păi, ni se dă bibliografie, dar nu pricep nimic din ea!

Nu citesc căci *nu pricep nimic*. Nici din romane? Ah, alea plictisesc. Vreau doar cu dialoguri, cu propoziții scurte și să nu fie groase. Păi, aveți o vârstă, o carte nu e alcătuită numai din dialoguri. Știu, dar mă adoarme dacă nu are dialoguri. Bine, și cărțile pentru facultate? Ah, alea sunt plictisitoare rău de tot. Oamenii care scriu cărți d-astea nu sunt sănătoși la cap. Adică o

carte de știință politică sau de teorie literară trebuie să aibă ceva acțiune în ele, să țină cititorul cu sufletul la gură ca un roman polițist – pardon, ca un film polițist. Cu alte cuvinte, studentul este imers într-un analfabetism funcțional puternic.

Citesc doar ceea ce-mi place. Ce anume, dați câteva exemple! Păi, *Basme* de Petre Ispirescu. Bravo! Basmele se citesc toată viața! Dar, ca student în anul II la Facultatea X, ce alte lecturi ați mai avea? Ah, am recitat de curând *Moromeții* de Liviu Rebreanu. Sau *Amintiri din copilărie* de Ion Luca Caragiale. Cred că ați greșit autorul/autorii.... Ah, posibil, nu-mi aduc aminte autorii. Ce ați mai citit? Am citit o carte polițistă, nu îmi mai aduc aminte cum se numea. De cine a fost scrisă? Ăăă, nici autorul nu mi-l aduc aminte. Se întâmplă, stați liniștit. Majoritatea are o problemă la capitolul ăsta, și eu am astfel de momente, nu este chiar grav, grav. Totuși, spuneți-mi un titlu și un autor de care vă aduceți aminte! Nu îmi vine nimic în minte acum, m-ați luat prea pe nepregătite!

Ah, am citit următoarele: Immanuel Kant – *Critica rațiunii pure*, Thomas Hobbes – *Leviatanul*, J. Jacques Rousseau – *Contractul social*. Oau, bravo! Auziți, dar, de curiozitate, ați putea să-mi spuneți o singură idee – principală sau nu – din *Critica rațiunii pure* pe care spuneți că ați citit-o?! Desigur: Kant spune că trebuie să avem o rațiune și o simțire care să fie pure, adică să le avem curate și fiecare dintre noi să lucrăm la acest lucru. Ah! *No comment!*

V-am făcut o mică ordonare a variantelor de răspuns a celor care au intrat cândva sau nu intră deloc în contact cu cartea. Am schematizat mai sus fazele alergiei. Veți spune că știți toate acestea. Ei bine, eu le intuam doar, iar contactul cu realitatea este ”fermecător”. Una este să știi, alta este să simți direct ceea ce știi. Dar unde doresc să ajung cu acest experiment obraznic și instigator?! Pentru început... vreau să ajung la... master. Adică la